

переобтяжений, я раніш не добачав, — величезний розмах творчості українського радянського будівництва. І я, захоплений цим дивним видовищем, хотувався щиро і свідомо стати на працю радянського будівництва.

Володимир Чехівський

ДОПИТАВ:

[Джавахов]

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 45, арк. 175–182 зб.
Оригінал. Рукопис олівцем.*

№ 135

Додаткові свідчення Чехівського Володимира від 24 вересня 1929 р.

1924 р., 24-го вересня, я, нижчепідписаний, показав:

1) Літом 1927 р. відбулася в Києві предсоборна нарада укр[аїнської] авт[окефальної] прав[ославної] церкви. Вона вибрала дослідчу комісію для дослідження роботи ВПЦР і мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО на чолі з арх. КРОТЕВИЧЕМ. Арх. КРОТЕВИЧ дав і мені скільки запитань в справі розслідування і говорив зі мною про діло мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО. Він зібрав великий документальний матеріал і казав, що для нього є безсумнівним ряд провин мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО, і що мітр. В. ЛИПКІВСЬКОМУ не залишається нічого іншого, як одійти від мітрополітанського керівництва.

В дні перед самим собором 1927 р. арх. К. КРОТЕВИЧ мені жалувався, що проти нього гостро в розмовах з ним і на стороні виступають Київські парохвіяне за те, що він підніс думку про неприпустимість нецерковних виступів мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО. Казав також, що стріваючи своїх київських знайомих, між іншим ГАСВСЬКОГО Ст., він чув бажання їх, щоб на соборі не було плямування одними других, бо це зле впливає на людність, а також, щоб на соборі члени не дозволяли собі плямувати мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО. Оповідуючи про таке відношення до справи К. КРОТЕВИЧ висловлював ту думку, що переходити в тон ганьби дійсно не потрібно, а що треба обмежуватись суворою точністю факта. В розмові я погоджувався з ним. Ні про які угруповання або кола громадські ні КРОТЕВИЧ мені не говорив, ні я йому.

1928 р. підчас мого приїзду до Вінниці на Зелені свята в травні я жив у К. КРОТЕВИЧА. Пригадую, що до нас заходив Голова Окр[угової] ц[ерковної] ради Ю. МАШКЕВИЧ; здається більш ніхто не заходив. В розмовах своїх арх. К. КРОТЕВИЧ знов вертався до справи досліду діяльності мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО і казав, що він все зробив для того, щоб тільки на перевірених фактах базуватись і що ворожість київських парохвіян до нього йому незрозуміла. Я йому поясняв, що не можна говорити взагалі про парохвіян, бо,

напевне, йому своє незадоволення висловлювали тільки де-які. Я не залишився у Винниці, і до кінця свята приїхав через те, що арх. К. КРОТЕВИЧ мені сказав, що з тактовного боку в зв'язку з ситуацією, що складалась в винницьких колах, краще мені раніш їхати, щоб не викликать розмов. Мені неясно було, що це означає, але я не мав інтересу залишатись і виїхав. Арх. К. КРОТЕВИЧ від парахвії дав мені персонально допомогу, передав через мене допомогу своїм дітям, на якісь спеціальні фонди допомоги я не одержував. Зустрічі з ОТАМАНОВСЬКИМ в цей свій приїзд до Винниці я не пригадую. Мені здається, що я його не стрівав.

2) В попередніх показаннях я подав уже дані про нараду у С. ЄФРЕМОВА 1921 р. — в справі відносин укр[аїнської] авт[окефальної] прав[ославної] церкви до стародержавної ієрархії на Україні, про спробу СВУ у своє коло ввести церковних діячів, про моє оповідання в розмові у членів СВУ ДУРДУКІВСЬКОГО і ЄФРЕМОВА про наслідки 2 всеукр[аїнського] церк[овного] собору. Тепер додаю ще дані про стосунки Київського націоналістичного громадянства до церковних кіл укр[аїнської] церкви. Стосунки ці виявлялись, звичайно, перш за все в окремих розмовах. Я вже показував, що мені доводилось часто оповідати про церковні справи тим, хто мене питав. Я оповідав і членам СВУ і багатьом іншим, хто цікавився українською церк[овною] справою. Крім того стосунки Київського церковного громадянства з громадянством позацерковним націоналістичного відтінку виявились в окремих випадках. Таким був похорон М. ЗАГРНЬОЇ-ГРІНЧЕНКОВОЇ. В ньому разом взяли участь і позацерковні кола співробітників по Академії і прихильників ГРІНЧЕНКОВОЇ, як письменниці, і церковні кола. Марія ЗАГРНЯ належала, до церкви і через те похорон був церковний.

Підчас процесії богослужіння мало перерви і в тих перервах виступили з промовами представники позацерковних кіл. Так, коло буд[инку] ВУАН промовляв ЄФРЕМОВ і інші співробітники ЗАГРНЬОЇ. Над могилою після кінця богослужіння виступив ряд промовців, співробітників ЗАГРНЬОЇ. На труну, як я довідався уже скільки день після похорону, було покладено вінок жовто-блакитного кольору. Таким чином на похороні сталося і зверхнє сполучення націоналістичних кіл українського громадянства з церковними і демонстрування його у вінку. Правда це сполучення не було намірне, не було організоване, а сталося механічно, бо, наприклад, покладення вінка було справою цілком сепаратною: ні я, ні члени парахвіяльної ради не знали хто поклав вінок.

Володимир Чехівський

ДОПИТУВАВ

[Джавахов]

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 45, арк. 191–193.
Оригінал. Рукопис олівцем.*